

Grote RATELAAR

JULI - SEPTEMBER 2024

IVN HEUVELRUG EN KROMME RIJN
KNNV ZEIST HEUVELRUG EN KROMME RIJN

ivn natuur
educatie

Activiteiten juli t/m september

JULI

Dinsdag	02	IVN	Wandelwerkgroep	Voorwandelen Stoeplantjes
Woensdag*	03	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Inventarisatie
Vrijdag	05	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Stoeplantjes
Vrijdag**	05	KNNV	Natuurwerkgroep	Werkmiddag
Zaterdag	06	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Beverweerd
Zondag	07	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling W. Arntszbos
Zaterdag	13	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie Veenendaal/Ede
Zondag***	14	IVN+KNNV	Fotografiewerkgroep	Fotografie-excursie
Zondag	14	IVN	Wandelwerkgroep	Voorwandelen Zomeravond
Dinsdag***	16	IVN+KNNV	Fotografiewerkgroep	Fotografie-avond
Dinsdag	16	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Zomeravond
Zaterdag	20	KNNV	Vogelwerkgroep	Avondexcursie nachtzwaluwen
Dinsdag	23	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Vliegbasis Soesterberg
Zaterdag	27	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Libellen

AUGUSTUS

Zaterdag	04	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Zanderij Maarn
Donderdag	08	KNNV	Vogelwerkgroep	Uiterwaarden Everdingen
Donderdag	15	IVN	Wandelwerkgroep	Voorwandelen Bosbeleving
Zaterdag	17	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie Kennemerstrand
Donderdag	22	IVN	Wandelwerkgroep	Publiekswandeling Bosbeleving
Dinsdag	27	IVN+KNNV	Paddenstoelenwerkgroep	Studieavond
Dinsdag	27	IVN+KNNV	Bomenwerkgroep	Schoonoord

SEPTEMBER

Vrijdag	06	IVN	Wandelwerkgroep	Publieksfietstocht
Zaterdag	07	IVN+KNNV	Insectenwerkgroep	Uiterwaarden Everdingen
Zaterdag	07	IVN	Ledenuitje IVN	Tienhoven
Dinsdag	10	IVN+KNNV	Paddenstoelenwerkgroep	Studieavond
Woensdag	11	KNNV	Midweekgroep	Leerumse Veld
Woensdag	11	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Afsluiting veldseizoen
Donderdag	12	KNNV	Vogelwerkgroep	Binnenveldse Hooilanden
Zaterdag	14	IVN+KNNV	Plantenwerkgroep	Dagexcursie West Betuwe
Zaterdag****	14	KNNV	Vogelwerkgroep	Trekvogels tellen
Dinsdag	24	IVN+KNNV	Paddenstoelenwerkgroep	Studieavond
Woensdag	25	KNNV	Midweekgroep	Den Treek
Zaterdag	28	IVN	IVN Landelijk	Ontmoetingsdag provincie Utrecht

* De plantenwerkgroep inventariseert elke woensdagavond in kilometerhokken of andere bestemmingen

** De natuurwerkgroep heeft elke vrijdag een werkmiddag

*** De fotografiewerkgroep heeft de 2e zondag van de maand een excursie en op de 3e dinsdag van de maand een avondbijeenkomst. Informeer voor juli en aug bij Dick de Rooij

**** Vanaf 14 september elke zaterdag t/m 16 november trekvogels tellen

Grote RATELAAR

Grauwe gans op een veilige plek in dekking.

Foto: Jan Katsman

Van de redactie

We ontkomen er niet aan: met alle neerslag in het afgelopen half jaar komt het water ook ons blad binnen. Van de cover tot de achterkant is het nat! Je kunt je haast niet voorstellen dat het nog droog wordt, maar het zal toch wel eens gebeuren. Het Leersumse Veld staat al maanden blank, het is één grote plas geworden, het is een uitdaging voor sommige vogels om een droog plekje te vinden en voor ons zit een “rondje over het veld” er even niet in, zeker nu ook het broedgebied weer gesloten is. Voordeel is dat er weer water staat in de kleinere waterloopjes op de Heuvelrug, zoals de sprengen bij Driebergen en een aantal poelen in onze regio. De biodiversiteit is er vast mee gediend en de libellenlarven zijn er ook mee gebaat, zoals je in dit blad kunt lezen.

Verder zijn er natuurlijk weer veel activiteiten die gewoon doorgaan en waar we van alles kunnen opsteken over onze natuur.

We wensen jullie weer veel leesplezier en fijne momenten in de natuur toe!

Inhoud (selectie)

- 4 Twintig meter bospad
- 6 Verslag vogelexcursies KNNV
- 7 Van het IVN bestuur
- 8 Nachtvlindermonitoring
- 9 Bomen ABC
- 10 Biodiversiteit
- 13 Van het KNNV bestuur
- 14 Tentoonstelling
Fotografiewerkgroep
- 16 Libellenexplosie
- 18 Scharrelkids
- 19 Natuurkoffer
- 20 Plantenwerkgroep
- 21 Verslag insectenexcursie
- 23 Activiteiten werkgroepen
- 26 Verslag biodiversiteitsdag

Colofon

Dit is een uitgave van IVN afdeling Heuvelrug en Kromme Rijn en KNNV afdeling Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn.
<https://www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn/heuvelrug.knnv.nl>

Redactie: Jan Katsman, Irene van Oosterhout, Marijke Warmerdam

Kopij voor het volgende nummer vóór 15 augustus naar:
marijke.warmerdam@hetnet.nl (KNNV) of pr@ivnhkr.nl (IVN)
De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen in te korten of te wijzigen.

Drukker: Editoo B.V. te Arnhem
FSC Keurmerk, 130 grams gloss

Foto's omslag:
Tengere pantserjuffer en regen in het Leersumse Veld: Jan Katsman

Twintig meter bospad

TEKST EN FOTO'S: ERIK GRUYS

In de bodem van twintig meter bospad en de noordflank daarvan in het Zuylesteinse bos bij Leersum bevindt zich een kolonie van Grijszandbijen (*Andrena vaga*). Deze kolonie is vlak bij drie andere, kleinere kolonies gelokaliseerd, dat is binnen een afstand van hemelsbreed circa driehonderd meter. In de nabije omgeving (1 km) zijn geen andere bijenkolonies opgevallen. Het is tevens kenmerkend dat in het bos wilgen ontbreken. De bijen moeten ver (meer dan een kilometer) vliegen om aan voedsel te komen. Het betreffende bospad is een wandelpad op de zuidflank van de Utrechtse Heuvelrug, het loopt af naar het zuidwesten en vangt daardoor vrij lang zon. De drie andere kolonies liggen minder gunstig. Een ervan ligt binnen een mountainbike-route en een andere op een afslag van een hoofdpad en alle drie met halfschaduw door forse bomen.

Er zijn in de nabijheid van Leersum meer plaatsen met zandbij-kolonies. Een andere tamelijk grote zandbij-kolonie is te vinden in de grote weide van Parc Broekhuizen. En natuurlijk, wat verder weg, in het Leersumse Veld, zijn door Jan Katsman kolonies gemeld.

In principe spelen zich soortgelijke activiteiten af op al deze locaties, maar voor het gemak beperken we ons tot de eerstgenoemde twintig meter bospad.

Manneltjes proberen met elk vrouwtje dat ze tegen komen te copuleren, soms met meer tegelijk op één vrouwtje

Opvallend is de drukte boven deze kolonies als het in april-mei goed weer is. Dat begint met rondvliegende mannetjes grijszandbijen, die als het ware op patrouille zijn en op zoek gaan naar vrouwtjes, die groter zijn en later uitkomen. Als er een naar boven komt, levert dat een merkwaardig schouwspel op van twee (en dikwijls meer) over elkaar rollende zandbijen.

Na een paar dagen kan men bijen met geel stuifmeel rond hun achterpoten zien terugkomen. Ze proberen de ingang van hun nest te vinden, waarin ze vervolgens het stuifmeel deponeren.

Dan wordt het bij goed weer drukker, niet alleen mannetjes vliegen rond maar ook veel koekoeksbijen en een enkele wolharige zweefvlieg. Er zijn ineens veel bosmieren ter plaatse, er rennen spinnetjes rond, en men kan een hagedis de weg zien oversteken. Tevens maken diverse kleine kevertjes zich snel uit de voeten. De kolonie lijkt een drukke insectenstad geworden te zijn, waar niet alleen de bijen en hun koekoeken wonen, maar waar het ook goed toeven is voor andere dieren. In Parc Broekhuizen kwamen er nog gangen van mollen en gaatjes op conto van een das bij.

De koekoeksbijen betreffen vooral rood-harige wespbijen (*Nomada lathbruiiana*), die net als de mannetjes zandbijen druk rondvliegen. De mannetjes er van zijn een slag kleiner dan de vrouwtjes.

Met geluk kan men een andere soort koekoeksbij, de pantserbloedbij (*Sphecodes gibbus*), zien wegrekken. Dit is een klein zwart met rood insect, dat veel kleiner is dan de grote bloedbij en enigszins lijkt op een iets groter zwart-rood beestje, de spinnendoder (*Anoplus viaticus*), die in tamelijk grote aantallen de kolonie/stad bevolkt.

Zijn koekoeksbijen de enige parasieten?

Wolharige zweefvliegen en oliekevers zijn naast het zandbij-waaiertje veel voorkomende parasieten van zandbijen. Van het waaiertje zijn verschillende soorten bekend. Bij de Grijszandbij kan men de soort *Stylops melittae* verwachten.

De zweefvliegen en de oliekever parasiteren in het bijennest. Het waaiertje, dat een vliegje is, ontwikkelt zich in het achterlichaam van de bij en steekt daar een eindje uit. Er is onderzoek naar gedaan en gepubliceerd door KNNV Tilburg.

Waarschijnlijk moet men bijen vangen om het vliegje goed te kunnen zien en dat hebben we niet gedaan.

Soms liggen na afloop mannetje en vrouwtje even stil naast elkaar, waardoor je goed het verschil in formaat kan zien

De roodharige wespbij valt op: lichtbehaarde rood gekeurde pootjes

Wat doen al die dieren daar?

Van de bijen en hun koekoeken is duidelijk waarom ze daar zijn. Van hagedissen, mollen en dassen kan men predatie verwachten. Maar hoe zit het met de spinnendoder? Het is weinig aannemelijk dat deze diersoort daar toevallig zit. Het is goed mogelijk dat het insect de drukte van de kolonie/stad aantrekkelijk vindt. Zeker is dat ook mieren en spinnetjes worden aangetrokken. In elk geval is in de kolonie veel te eten. De mannetjes grijze zandbij is geen lang leven beschoren en zijn waarschijnlijk spinnenvoer.

De roodzwarte borstel-spinnendoder is overigens een buitengewoon interessant insect. In een artikel van Hans Nieuwenhuizen (Tussen Duin en Dijk; 2010: 9, nr1:4-6), dat van internet te laden is, kan men vinden dat de beestjes (in onze bijenkolonie) vrouwtjes betreffen die spinnen vangen en die in een gangetje ondergronds opbergen en van een ei voorzien. Kleine spinnen leveren mannetjes, grote spinnen vrouwtjes. De grote spinnen zouden zich overdag verborgen houden en 's nachts actief zijn. De spinnendoder-moeder kan kiezen welke eieren bevrucht worden en vrouwtjes leveren. Deze komen hetzelfde jaar uit en paren, waarop deze bevruchte vrouwtjes overwinteren. De mannetjes gaan dood. Het jaar er op jagen de bevruchte vrouwtjes op hun prooi, waarna de cyclus zich herhaalt. De spinnendoders die wij

Roodzwarte borstelspinnendoder. Het rood van het achterlijf wordt onderbroken door zwarte dwarsbanden

zagen waren dus allemaal vrouwtjes, die na overwintering hun spinnen moesten vangen om hun nakomelingen te kunnen voeden.

De twintig meter bospad gedurende de zomer

Hetzelfde bospad bevat - na sluiting van de gangetjes van de grijze zandbijen in mei -gedurende de zomer van hetzelfde jaar een volgende serie gangetjes en bewoners, waardoor het er even druk blijft. Het betreft andere insectensoorten, namelijk wespen. We troffen er snuitkeverdoers en juweelwespen (Grote Ratelaar juli-september 2022: 6-8) en rupsdoders (sluipwespen).

Dankzegging

Attendingen door diverse personen aan leden van de insectenwerkgroep (KNNV + IVN) zijn aanleiding geweest voor screening van kolonies zandbijen in de nabijheid van het dorp Leersum. Allereerst was dat Matthijs van Hoorn over Grijze zandbijen bij de ingang van het WNF te Zeist, gevolgd door Jan Katsman t.a.v. deze bijen in het Leersumse Veld, Tom Schrijvers over de Korte Duinen (Soest) en daarna nog vele anderen. Zonder dergelijke enthousiasmerende berichten was dit artikel niet mogelijk geweest. Daarom veel dank aan de leden van de insectenwerkgroep.

Wolfsvever. Het bleke plekje aan het einde van het achterlijf zou een deel van een ei kunnen zijn, waarvan bekend is dat de vlieg al rondvliegend dat in het toegangskanaal van het bijennest probeert te schieten

Klein slagveld op het bospad (11-4-2024): dode zandbij, verlamde wolfspin (Trochosa sp, waarschijnlijk een Gewone nachtwolfspin) en een aan die spin trekkende en achteruitlopende roodzwarte borstelspinnendoder (Anoplus viaticus). Deze verliet de spin telkens om naar het nest onder een heidestruik te gaan en weer terug te keren, om de spin tenslotte geheel van het toneel te verwijderen.

Slobeend

Vogelexcursie Landje van Geijssel

TEKST EN FOTO'S: NICOLIEN DROST

27 FEBRUARI 2024

Met twee auto's vertrekken we om 9.00 uur uit Driebergen. Het is zonnig en het is voor februari niet koud.

Bij het Landje van Geijssel gaan we voor de schuur staan. Bart en Sylvia zijn ook al gearriveerd. Er staat een flinke groep grutto's, bijna allemaal met de kop in de veren. We hebben de indruk dat er wel IJslandse grutto's tussen staan, maar ze zitten net te ver om dat goed te kunnen zien. Verder zitten er slobeenden, wintertalingen, smienten, krakeenden, scholeksters, een paar wulpen en een paar pijlstaarten. We proberen het aantal grutto's te schatten en komen op zo'n 500 exemplaren.

Na een uurtje gaan we door naar de Waverhoek. We parkeren de auto's en stappen over het overstapje. In de verte staan grauwe ganzen en er vliegt een groep kolganzen over. Boven de bosrand zien we een buizerd vliegen. We beginnen om de plas heen te lopen. In het begin is het vrij modderig maar we besluiten toch door te lopen. Op de dijk gekomen kijken we naar het zuiden uit over de Waverhoek en naar het noorden over de Botshol. Bij de fortgracht zien we kuifeenden en krakeenden. Terug bij de auto's besluiten we naar huis te gaan. Er waren volop grutto's bij het landje van Geijssel. Bij de Waverhoek waren niet zo veel vogels maar het was een prachtige wandeling.

Grutto's met koppen in de veren

Vogelexcursie Leersumse Veld

TEKST EN FOTO: NICOLIEN DROST

9 MAART 2024

Dit jaar hebben zich niet zoveel mensen opgegeven voor het Leersumse Veld als eerdere jaren. Met een auto rijden we naar de excursieschuur. Daar staan nog een aantal deelnemers.

We lopen het Breeveen op en horen al volop boomleeuweriken zingen.

Ik heb al gehoord dat het water dit jaar erg hoog staat en dat blijkt ook. Voordat we bij de plassen komen ligt er al een grote nieuwe plas over het pad waar grauwe ganzen in zwemmen. We slaan dus maar rechtsaf.

In de heide zitten roodborsttapuitjes. Aan de bosrand horen we een kleine bonte specht met zijn kenmerkende zachte snelle lange roffel. Hij laat zich ook even zien. Bij de plassen aangekomen horen we weer een kleine bonte specht. Ook deze laat zich even zien. En we zien dodaarsjes en veel grauwe ganzen.

Het dijkje tussen de plassen staat onder water, dus we lopen ten noorden van de eerste plas langs. Hier en daar staat het water van de plas over de weg en moeten we even door het bos heen.

Langs de westkant lopen we weer terug. De zwarte specht laat zich niet zien of horen. Om half een zijn we weer bij de auto's. De boomleeuweriken en roodborsttapuitjes waren mooi. En het was heel apart om te zien hoe hoog het water stond.

Vroeg op pad: zangvogels

TEKST: MARK LUINENBURG FOTO: MAARTJE VISSER

Dit jaar beleefden we onze vroege-vogelwandeling op Tweede Paasdag, al weer voor de vijfde keer en ook opnieuw op Sterkenburg. Helaas toch een aantal late afmeldingen (7 uur 's ochtends is ook best vroeg), maar met 18 deelnemers en twee gidsen konden we fijn in twee groepjes lopen. Gids Geert Kuitenbrouwer moest zich ook in alle vroegte ook afmelden vanwege plotseling technisch probleem met zijn auto... Maar gelukkig liep Dick de Rooij ook mee en kon hij één groep begeleiden.

Het weer was goed in tegenstelling tot de berichten daags ervoor, waarbij vooral veel regen was voorspeld. De tjiftjaf en zwartkop lieten zich al snel horen, waarna ook fitis, staartmezen, vink, roodborst, winterkoning en grote bonte specht te beluisteren en te spotten waren. En de groep van Dick betrapte zelfs een glanskopmees. Geen zangvogels, maar altijd wel luidruchtig aanwezig waren enkele canadese ganzen en nijlganzen.

Bij het voorwandelen zaterdagochtend zagen wij ook havik, kleine bonte specht en paartje roodborsttapuit. Helaas lieten zij zich niet horen of zien. De paashaas liet zich niet zien maar we werden met paaseitjes verblijd.

Ledenwandeling

Op 22 juni is er een wandeling voor leden van IVN en KNNV o.l.v. een gids in Leersum (Breeveen en Stormpad) vanaf 9.30 tot 11.30 uur. Vertrekpunt is de parkeerplaats aan de Utrechtse Baan, op ongeveer 500 meter vanaf de Maarsbergseweg (N226).
Aanmelden graag voor 18 juni via kerverh@gmail.com

Van het IVN-bestuur

TEKST: HARRY KERVER

Alle werkgroepen zijn dit voorjaar weer druk met allerlei activiteiten, waar gelukkig veel belangstelling voor is. Dat is natuurlijk ook heel stimulerend. De natuurgidsen-opleiding verloopt prima en de cursisten zijn inmiddels allemaal gestart met hun eerste stage binnen een werkgroep. Dat levert zeker nieuwe ideeën en activiteiten op.

Ook binnen het bestuur lopen enkele cursisten stage. Zij onderzoeken hoe de binding met de leden versterkt kan worden. Het bestuur hoopt dat er zich snel een kandidaat meldt om Moniek Löffler (secretaris) op te volgen. Ook de zoektocht naar een voorzitter duurt nog voort. Mijn ad interim voorzitterschap duurt inmiddels ruim 3 jaar. Daar moet toch een keer een einde aan komen: wie meldt zich?

Inmiddels is de werkgroep 'Bomen' van start gegaan. Bijna 20 belangstellenden hebben zich gemeld voor deze nieuwe IVN/KNNV-werkgroep en de eerste bijeenkomst is geweest. Onder bezielende leiding van Marijke van Noort en René Wassenberg zal dit zeker een actieve werkgroep worden, die ook educatieve activiteiten gaat organiseren.

Een andere nieuwe gezamenlijke activiteit 'Gebieds-inventarisaties' onder leiding van Jan Ensing is van start gegaan met het maken van plannen. Fijn dat daar belangstelling voor is. De activiteit-voorstellen 'Stads-natuur/kijken in je omgeving' en 'een kinderactiviteit organiseren' hebben wel belangstellenden, maar nog geen trekker. Wie meldt zich daarvoor?

De werkgroep Natuurfotografie heeft inmiddels een fraaie verzameling foto's geproduceerd. Daarom zijn 15 foto's ingelijst: zij zullen de komende maanden op meerdere plaatsen in de omgeving te bewonderen zijn. Allereerst zullen ze hangen in het gemeentehuis/cultuurhuis Doorn. Ga er eens kijken, tussen alle buitenactiviteiten door.

Tenslotte nog een herinnering: heb jij je al aangemeld voor ons jaarlijkse IVN-ledenuitje op 7 september? Fijne zomer allemaal!

Foto: Utrechts Landschap

Gele kwikstaart

Vogelexcursie Nieuwe Driemanspolder

TEKST EN FOTO'S: NICOLIEN DROST 13 APRIL 2024

De Nieuwe Driemanspolder is een nieuw gebied voor waterberging, recreatie en natuur tussen Zoetermeer en Leidschendam. Het is nogal open en er zijn zowel ondiepe als diepe plassen. Er zijn vaak zeldzame vogels te zien. Met vier personen in één auto vertrekken we om 8.00 uur vanaf Driebergen naar restaurant "De Witte Raaf" aan de Voorweg in Zoetermeer. Vanaf de parkeerplaats lopen we naar de dijk en zien daar al kluten, grutto's, tureluurs, wintertalingen en slobbeenden. Over een bruggetje lopen we het gebied in. Al snel zien we de eerste gele kwikstaart. Er zullen er nog vele volgen. We lopen door langs een ondiep stuk van de plas. Daar zien we grutto's, kluten, een paar pijlstaarten, een kemphaan en kleine plevieren. Nu door naar een ruderaal terrein met zandige grond. Hier worden vaak patrijzen gezien. Na enig speurwerk ontdekken wij ze ook. We gaan zitten op een dikke dode boomstam voor een kopje koffie. Er komt eerst een roodborsttapuit langs, dan een gele kwikstaart en uiteindelijk een blauwborst. Nu lopen we terug naar de parkeerplaats waar onze auto staat. Onderweg weer veel gele kwikstaarten. We hebben nog wat tijd over en besluiten naar een naburig park te rijden om nog wat bosvogels te scoren. Dit levert nog merel, tjiftjaf, vink, gaai, roodborst, houtduif en halsbandparkiet op. Tevreden gaan we huiswaarts. We hebben veel mooie soorten gezien, vooral gele kwikstaarten.

Patrijzen

Nachtvlinders

TEKST: ANNE JANSE

Pilot Nachtvliedermontoring door de insectenwerkgroep op het Fort bij Rijnauwen

Het Fort bij Rijnauwen is een bijzonder natuurgebiedje binnen onze regio. Er wordt daar al voor veel soortgroepen jarenlang geïnventariseerd, onder meer voor vogels, libellen en dagvlinders. De resultaten hiervan zijn onlangs samengevat in een rapport van het Monitorprogramma Biodiversiteit. Dit programma wordt gecoördineerd door de stichting Vrienden van het Fort bij Rijnauwen.

Welke soorten nachtvinders er nu voorkomen en in welke aantallen is al lang niet meer onderzocht. Daarom gaat de insectenwerkgroep in samenwerking met Cees de Jong (voorzitter van de Vrienden van het Fort) op het fort de stand van de nachtvinders in kaart brengen. Dat gaan we dit jaar eerst als pilot doen. De boswachters van Staatsbosbeheer en ecooog Luc Hoogenstein (auteur van het boek *Mijn 1000 soortentuin*) zijn ook betrokken.

In de pilot zetten we een aantal keer een vlinderval neer om te zien wat daar aan nachtvinders op af komt. En bij succes kunnen we dit het jaar erop verder uitbreiden. In dat geval gaan we via het Meetnet nachtvinders van de Vlinderstichting systematisch monitoren.

Op donderdag 9 mei hebben we voor de eerste keer op twee plekken op het fort een vlinderval neergezet. De opbrengst was mooi, met zeventien exemplaren van in totaal tien soorten. Zowel de macro's (grotere nachtvinders) als micro's (de kleinere) tellen mee. De vlinders laten we na het tellen weer vrij.

Foto: Cees de Jong

Bomen ABC – Vogelkers

TEKST EN FOTO'S: PIETER MEIJER

De meest voorkomende vogelkers in ons IVN-gebied is de Amerikaanse vogelkers. Hij staat op de droge en arme zandgronden van de Heuvelrug. Het is een visuele aanwinst voor ons bos: in december, als alle loofbomen hun blad al verloren hebben, geeft deze vogelkers als laatste nog een gele en soms oranje kleur in de groene naaldbossen.

Amerikaanse vogelkers in december, Austerlitz

Veel bos is in het begin van de 20e eeuw aangelegd waarbij vooral grove den is aangeplant. De naalden verteren slecht waardoor de grond verzuurt; indertijd werd geadviseerd om ook loofbomen aan te planten en de Amerikaanse vogelkers werd als de beste bodemverbeteraar gezien. De bessen worden door lijsterachtigen en spreuwen gegeten (vandaar de naam vogelkers), die voor verdere verspreiding zorgen. Deze verspreiding gaat zo snel dat deze vogelkers bospest wordt genoemd en als invasieve soort wordt gezien.

Na 1960 werd geprobeerd de Amerikaanse vogelkers te bestrijden maar dat was weinig succesvol. Tegenwoordig zie je soms dat de boom geringd wordt waardoor er geen voedingsstoffen meer in de wortels worden opgeslagen met als gevolg dat de boom na een paar jaar uitgeput raakt en dan doodgaat. De Amerikaanse vogelkers is een pionier-soort: hij heeft veel licht nodig wat betekent dat hij vooral groeit in open gebieden (zoals heide) en in bosranden. Als het bos volwassener en dichter wordt dan verdwijnt hij op den duur.

Alle onderdelen van de boom bevatten een blauwzuurachtige stof die giftig is, na het openkrabben van een twijg ruik je dit en herken je deze boom. De vruchten (de pitten weer wel) bevatten deze stof niet: je kunt er jam van maken.

Een andere vogelkers is de gewone vogelkers, die in het lage, natte en meer voedselrijke deel van ons IVN-gebied voorkomt. Meestal is het een struik maar soms ontwikkelt deze vogelkers zich tot een kleine boom. De bloemen, die zelf 1 cm groot zijn, zitten in trossen die 15 cm lang kunnen worden (evenals de bloemen van de Amerikaanse vogelkers).

Even een uitstapje naar de plantensystematiek. In deze serie over bomen gaat het primair over geslachten, niet over soorten. De gewone en de Amerikaanse vogelkers behoren tot het geslacht vogelkers, in het latijn *Prunus*. Het geslacht *Prunus* bevat veel soorten die worden ingedeeld in twee groepen: de groep kersachtige en de groep pruimachtige soorten. De groep kersachtige bevat beide vogelkersen maar ook de wilde zoete kers die niet in ons IVN-gebied maar wel o.a. in Limburg voorkomt. De wilde zoete kers in een bos heeft een rechte doorgaande stam met weinig zijtakken en kan wel 30m hoog worden. De groep pruimachtige bevat sleedoorn, pruim, kerspruim en abrikoos. En dan zijn er ook nog Japanse sierkersen die in het voorjaar tuinen en parken roze kleuren.

De Kromme Rijnstreek is (was) een gebied met veel kersenboomgaarden en vroeger waren dat hoogstamboomgaarden. De kersen die we eten, stammen af van de wilde zoete kers. Al duizenden jaren is er op de meest smakelijke kersen geselecteerd en dat heeft geleid tot de vele rassen rode en zwarte kersen die we nu kennen.

Het hout van kersen wordt zeer gewaardeerd en het werd vroeger vooral in de meubelindustrie toegepast. Het hout heeft een fijne nerf en is zeer regelmatig. Het kersenhout wordt zowel als fijner als voor massieve constructies gebruikt. Door het verdwijnen van de hoogstamboomgaarden is het kersenhout niet meer beschikbaar. In Amerika levert de Amerikaanse vogelkers fraai kwaliteitshout en dat wordt ook in Nederland geïmporteerd als alternatief voor inlands kersenhout. Omdat wij de Amerikaanse vogelkers bestreden groeien deze bomen zelden tot volwassen exemplaren uit en komt er geen kwaliteitshout van deze boom beschikbaar.

Gewone vogelkers in bloei, landgoed Sandenburg

Grote narcisvlieg op bladstengel van uitgebloeide narcis. De kleur van het achterlijf varieerde bij verschillende van deze vliegen van okergeel tot wit. Tijdens het rondvliegen gaven de insecten een kenmerkend agressief gebrom ten gehore.

Zesvlekkige groefbij in een klaproosbloem

Biodiversiteit

TEKST EN FOTO'S: ERIK GRUYS

Toename biodiversiteit in de tuin door wilde bloemen

Vijf jaar geleden zijn we verhuisd en toen troffen we een tuin met veel groene struiken en weinig bloeiende planten. Omdat we de voorkeur geven aan bloemen en reuring via allerlei dieren en diertjes, hebben we een gericht aantal veranderingen doorgevoerd. Er werd meer vrije ruimte gemaakt voor bloeiende gewassen. Daartoe werd een aantal struiken verwijderd en werden bloembollen en bloeiende knolgewassen zoals dahlia's geïntroduceerd. Narcissen gaven een explosie van agressief brommend rondvliegende Grote narcisvliegen. Er werd een mengsel wilde bloemen ingezaaid van klaproos, korenbloem, bolderik, margriet en wilde peen. Vooral de klaproos, margriet en wilde peen gaven een toename van insectensoorten te zien. Een veelheid aan vliegen, bijen, hommels, kevers, wantsen en spinnen was waar te nemen. Daarenboven werd dagelijks vogelvoer neergelegd wat leidde tot veel reuring in de tuin en waarover eerder in de Grote Ratelaar werd geschreven. In dit artikel wordt een korte beschrijving gegeven van de waargenomen insecten.

De klaprozen

Klaprozen beginnen al vrij vroeg in het seizoen te bloeien en ze doen dat vooral 's morgens. Door hun kleur – we selecteren op helderrode bloemen met zwarte of gele meeldraden – vallen deze bloemen op en zijn de klaprozen welkome bloeiërs na de krokussen, blauwe druifjes, narcissen en tulpen. Ze worden intensief bezocht door hommels en wilde bijen. In onze tuin waren dat met name aardhommels en zesvlekkige groefbijen (zes bleke vlekken op het achterlijf).

De hommels komen in groten getale op de klaprozen af, gaan regelrecht naar het bloemcentrum en rauzen langs de meeldraden alsof het een wedstrijd is. Hierdoor raken de meeldraden beschadigd, zijn de bloemen snel uitgebloeid en vertrekken de hommels met klonten stuifmeel aan hun achterpoten. Daarnaast waren er kleine bijtjes (de groefbijen) aanwezig, die meestal van opzij naar de grote bloembladeren vlogen en vandaar naar het centrum van de klaproos kropen. Ook zij waren verzot op het stuifmeel, maar verzamelden dat op een rustige manier, waardoor de klaproos langere tijd intact bleef.

Aardhommel (klonten stuifmeel aan achterpoten) vliegt naar klaproos

Dinera griseascens, een sluipvlieg, in het bloemcentrum van een margriet

Gewone pissebedvlieg op bloemblad van een margriet

Een bijvlieg in het centrum van een margriet

De margrietten

Vrij snel na de klaprozen beginnen de margrietten te bloeien. We hadden soorten met grotere en kleinere bloemen. Die met kleinere bloemen kwamen ook in de directe omgeving zoals wegbermen en plantsoenen in het wild voor.

Op de margrietten kwamen diverse vliegsoorten af, zoals pissebedvliegjes, Siphona-vliegjes, sluipvliegen, pendelvliegen, bijvliegen, een bessenbandzweefvlieg en hommelreuzen, die overigens ook zij het in kleinere aantallen op wortelbloemen vlogen. Tevens werden een grijze runderdaas en enkele pyjamazwevers en snorzwevers gedetecteerd.

Wat betreft bijen kwam vooral de tronkenbij naar de margrietten. Dat is een buikschiuer, wat inhoudt dat het insect stuifmeel onder het achterlijf verzamelt. Later in het seizoen werden deze bijtjes ook veel op de zonnebloemen waargenomen.

Ook kevertjes waren aanwezig. Net als op de wortelbloemen waren er op de margrietten veel tapijtkevers. Deze kevers zijn kleine insecten met een gevlekt schild. Het zijn diertjes met een belangrijke functie als (kadaver, haren en veren-) opruimers. Door die eigenschap kunnen de larven ook in wollen tapijten huishouden, waaraan ze hun naam ontleenen.

Later in het seizoen werden groene schildwantsen in de margrietten gevonden. Deze wantsen leken een lekkernij voor tandkaakspinnetjes te zijn, die in groten getale en in diverse kleurvarianten verborgen tussen het groen van de margrietplanten aanwezig bleken te zijn.

Een Tronkenbij op de meeldraden van een magriet. Het insect klappert met het achterlijf op de bloembodem, terwijl het daarbij stuifmeel aan de onderzijde ervan verzamelt (vandaar de term buikschiuer).

Een dode groene schildwants met de onderzijde in beeld, links daarvan een tandkaak spin

Bessenband zweefvlieg op margriet

De bloemen van wilde peen

Wortels zijn schermbloemigen. Dat wil zeggen: er is een scherm met een groot aantal kleine bloempjes, die wit tot roze/lila van kleur kunnen zijn. Centraal in dat scherm bevindt zich een grotere donkergekleurde pelorische (rondom symmetrische) bloem, die bij het ouder worden zwarter wordt en tenslotte verdroogt.

Op de wortelbloemen kwamen enkele vliegen en bijen af, maar niet in die mate als op de margrietten. De bloemen waren rijker aan kevers en wantsen.

Vooral tapijtkevers waren in grote aantallen aanwezig. Ook waren er vrij veel penseelkevers die de bloemschermen tevens gebruikten om er in te overnachten.

Soms waren er lieveheersbeestjes of werden de bloemen bezocht door zwarte wegmieren.

Wantsen

Er werden behalve de groene schildwants diverse andere soorten wantsen gezien, waarvan de pyjamawant het meest opviel. Daarnaast waren er de bessenwants, randwantsen zoals de zuringrandwants, vuurwantsen en in het verloop van de herfst ook rookwantsen.

Behalve wantsen werd er een enkele wantensluipvlieg waargenomen. Blijkbaar was er voor deze roofvliegen genoeg te vinden.

Wortelbloem (wilde peen) met lila hartje

Pyjamawantsen op schermbloem wilde peen

Ook op de schermen van de peen, net als bij de margrietten, waren tandkaakspinnnetjes actief. Ze leken het weer vooral op de wantsen gemunt te hebben.

Bijen en wespen

Behalve de genoemde zesvlekkige groefbij, en de tronkenbij vlogen er diverse soorten andere kleine bijtjes en grotere bijen zoals honingbijen rond, maar die kwamen niet speciaal op de gezaaide bloemen af. Wel trokken deze bijen roofwespen aan, zoals de kleine zwart-gele groefbijendoder en de grote geel-zwarte bijenwolf. Er bevond zich zelfs een kleine kolonie bijenwolven in de directe omgeving. Daar bleken behalve de wespen ook op de wespen en hun buit parasiterende insectjes aanwezig te zijn, zoals kleine zwartgrijze metopiavliegjes en specifieke juweelwespjes (*Hedychrum rutilans*).

Parende pyjamawantsen op wilde peen. Opmerkelijk: stippen aan de onderkant (strepen aan de bovenkant)

Penseelkever op bloem wilde peen

Wantsensluisvlieg op wilde peen

Tandkaakspinnnetje op uitgebloeide peen

Tapijtkever en zwarte wegmier op bloemscherm wilde peen

Van het KNNV-bestuur

TEKST EN FOTO: NICO BOLLE

Groefbijendoder en tapijtkevers

Juweelwesp

Aanbeveling

Het zaaien van (als het kan inheemse) wilde bloemen is een aanrader. Het aardige is dat er in supermarkten en winkels diverse zaadmengsels te koop zijn. Het leuke is tevens dat behalve eenjarige ook dikwijls meerjarige plantensoorten in die mengsels aanwezig zijn. Soorten als klaprozen zaaien zich gemakkelijk uit, waardoor die terugkomen. Men heeft er een aantal jaren plezier van.

De toename aan biodiversiteit in de tuin, naast de hoeveelheid bloemen, is een waar genoegen. Er is veel meer waar te nemen en de betreffende insecten dienen bovendien als voedsel voor andere insecten en vogels, waardoor ook hun aantal en overlevingskansen toenemen.

Uiteraard hebben de bloemen vooral een aanzuigende werking op insecten uit de omgeving, maar ze zijn ook een voedingsbron, waardoor de kansen ook voor die insecten veel groter worden. Het zaaien bevat slechts een paar kleine technische ingrepen, waardoor de natuurwaarde van de tuin met grote stappen toeneemt.

Bijenwolf passeert het nest van een ander exemplaar

In mijn rubriek van zomer vorig jaar stipte ik al aan dat het weer steeds extremer wordt met zware regenval enerzijds en droge periodes anderzijds. Op dit moment (mei) kan men wel spreken van overvloedige regenval en blijkt dat het voorspelde extremere weer ons de komende tijd wel zal bezighouden.

Enkele leden kwamen mij polsen of er vanuit onze afdeling weer zo'n mooie (buitenlandse) reis georganiseerd kan worden zoals in 2023 naar Hongarije op initiatief van Jan Katsman. Daarbij worden dan bestuursleden zo aangekeken of die dit willen organiseren.

Het is nu een mooi tijdstip om een reis te plannen voor 2025. Het bestuur heeft het echter veel te druk en kan dit er moeilijk bij hebben. Wat we wel kunnen doen als leden dit leuk vinden om deze reis te gaan organiseren om bijvoorbeeld met publiciteit dit initiatief te ondersteunen en tot een succes te maken. Dus kom maar op...

Ook recent heeft onze penningmeester laten weten dat vanwege persoonlijke omstandigheden ze dit jaar haar taak gaat neerleggen als penningmeester. We zoeken onder onze leden een lid die dit wil gaan overnemen. Kiki Hoogeveen heeft de boekhouding en ledenadministratie heel mooi geordend in het pakket E-Boekhouden. Met enige begeleiding in het begin is het een kat in het bakkie om deze taak te vervullen. Neem contact op met Kiki Hoogeveen de penningmeester of ondergetekende als je meer wilt weten over het penningmeesterschap.

In deze extreme tijden wens ik jullie tot slot een prachtige zomer toe vol natuurbelevissen.

Rozemarijngoudhaantje, een invasieve soort die vanaf 2000 zich verder heeft vermenigvuldigd en vooral te vinden is op salie. Je kan dus beter spreken van een saliegoudhaantje

Expositie Werkgroep Natuurfotografie

Wat is de natuur ongelooflijk boeiend. Dat kun je ontdekken door bijvoorbeeld een studie of cursus te doen van al wat leeft. Deelnemers van de werkgroep Natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv kiezen ervoor om op pad te gaan om de mooiste foto's te maken. Per maand wordt een thema gekozen. Kijk eens op de website van de werkgroep: www.natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv.nl

Het is een uitdaging om je fototoestel te kunnen bedienen: wil je macro, hoe valt het licht, welke kleur heeft de achtergrond. Méér nog is het een uitdaging om uit de grote diversiteit van organismen en de leefwijze daarvan, op welke tijd van de dag, bij welk weertype en in de juiste samenstelling, op de foto te laten zien. Hoe complex is de samenleving van plant en dier en hun reacties onderling in de kringloop. Hoe gaat de werkgroep hiermee om en wat leren we van deze wonderlijke en fascinerende schepping?

Ondertussen is er een flinke verzameling foto's, daarom is het plan opgevat om een expositie voor te bereiden waarvoor de beste foto's zijn uitgekozen en ingelijst. Vijftien van de gemaakte foto's worden als een foto-expositie getoond, als eerste in het gemeentehuis van de gemeente Utrechtse Heuvelrug te Doorn. Op deze eerste locatie is het een mooie combinatie met de Expositie Symfonie van de Biodiversiteit in Augmented Reality geworden, in het Cultuurhuis van 4 tot 27 juni.

Op deze pagina een kleine preview, maar natuurlijk komen de foto's in een lijst nog meer tot hun recht!
Adres: Gemeentehuis Utrechtse Heuvelrug, Dorpsplein 2 te Doorn.

De werkgroep is nog bezig met tentoonstelling(en) op andere locaties in onze regio.

TEKST: TRUDY GROOT

3

5

4

1 Ringslang - Else Nuyten

2 Roel Steenbeek - Klaar voor de volgende generatie

3 Eekhoorn eet graantje mee - Trudy Groot

4 Honingbij bij krokus - Marlies Langhorst

5 Groen in waterdruppel - Corry Kool

Libellen in het verdronken veld van Leersum

TEKST EN FOTO'S: JAN KATSMAN

Tot en met 2023 konden we nog spreken van drie grote plassen in het Leersumse Veld. Daar is afgelopen najaar en dit voorjaar wat verandering in gekomen.

De Leersumse plassen zijn volledig afhankelijk van regenwater. Door de oerlaag in de bodem zakt het water nauwelijks weg naar het grondwater. Onduidelijk is in hoeverre er nog sprake is van lekkage doordat in het verleden de oerlaag onder de plassen is beschadigd door het graven van een zwemvijver door de heer Verloop (rond 1900) en uitbaggeren van de plassen rond 1990. De hoogste door mij gemeten waterstand in de tweede plas was in maart 2016 (75 cm.), de gemiddelde waterstand sinds 2015 in mei is 42 cm. De eerste plas heeft een vergelijkbare diepte, de derde plas is dieper door zandwinning in het verleden. In 2019, 2020 en 2021 lagen de eerste en tweede plas in de zomer nagenoeg droog. In 2022 stond er in september geen water meer in de plassen, maar het veenmos langs de randen en de zandbodem waren nog vochtig. In 2023 stond er het hele jaar nog minimaal 10 cm water. In de herfst van 2023 en de eerste maanden van 2024 is er veel regen gevallen, waardoor de waterstand nu (eind mei 2024) een recordhoogte van 115 cm heeft bereikt. Dat is dus ruim 70 cm. hoger dan gemiddeld. De doorgaande paden over de heide en veel paden in de bossen zijn onbegaanbaar. Op de telroute langs de eerste plas die ik al 12 jaar loop staat meer dan een laars hoog water en ik neem nu mijn toevlucht tot nieuwe transecten langs nieuw ontstane oevers.

Heeft al die nattigheid invloed op de libellen?

Libellensoorten hebben verschillende overlevingsstrategieën. Sommige soorten leven als larve één of meer jaren in het water en kunnen uitdroging slecht overleven. Andere ontwikkelen zich heel snel tot een volwassen libel en profiteren van een korte periode met water en zijn de uitdroging juist voor. Ook de soorten die als eitje overwinteren kunnen de droge periode in de zomer overleven en komen in het voorjaar pas als larve in het water. Vooral de zuidelijke soorten die we de laatste jaren in ons land zien verschijnen hebben een korte ontwikkeltijd van larve tot imago en profiteren juist van uitdrogende plasjes omdat larven van andere soorten daar niet kunnen overleven en er daardoor minder concurrentie is.

Na de droge zomers van 2019 tot 2021 zag ik de aantallen libellen snel afnemen. Ik schreef dat al eerder in de Grote Ratelaar van april-juni 2021. In 2022 was het niet zo extreem droog als de jaren daarvoor en het aantal libellen was weer wat toegenomen. Ik hoopte in 2023 weer wat meer libellen te zien, maar niets was minder waar. Ook landelijk was er een terugval. Het voorjaar van 2024 laat nu toch een ander beeld zien. Landelijk verschenen veel soorten één tot twee weken vroeger dan in 2023. De temperaturen zijn nu wel gemiddeld hoger dan vorig jaar. Ik geef een paar soorten als voorbeeld.

De tangpantserjuffer en de gewone pantserjuffer zijn in het Leersumse Veld een week eerder uitgeslopen dan in 2023 en ook in veel grotere aantallen. De zwervende pantser is heb ik tot nu toe (3 juni) nog niet gezien, maar die was hier in 2023 ook pas 7 juni voor het eerst aanwezig. De pantserjuffers overwinteren als eitje en hebben in principe minder last van uitdroging van het terrein in de zomer. Toch lijken de aantallen nu veel hoger dan in 2023.

Er staat ongeveer 50 cm. water op het dammetje.

De zwervende pantserjuffer is een soort die zich vooral thuis voelt in niet te diepe plasjes die in de zomer uitdrogen. In de afgelopen droge zomers nam de verspreiding van de zwervende pantserjuffer toe. Dit heeft te maken met concurrentie: de meeste libellenlarven in ondiepe plasjes gaan in droge zomers dood, waardoor in het volgende voorjaar de larven van de zwervende pantserjuffer weinig te duchten hebben van de larven van grotere libellen. Als de waterstand hoger is en het gebied in de zomer niet uitdroogt zie je het jaar erna meteen een terugval in aantal en verspreiding (Bron: Vlinders, jaargang 39, mei 2024, Vlinderstichting). Op 4 juni zag ik er 41! Dat is op één dag al meer dan vorig jaar in de hele maand juni. Eind 2024 zullen we het weten!

Watersnuffel, mannetje

De watersnuffel is een van de meest algemene waterjuffers. De eitjes worden afgezet in het water en de larven komen nog in de zomer uit. Bij droge zomers zullen de meeste larven niet overleven. In het Leersumse Veld zag ik de aantallen watersnuffels dan ook enorm afnemen in 2019, 2020 en 2021. Daarna nam het aantal weer iets toe en tot eind mei 2024 telde ik er al meer dan in heel 2022.

Zwervende pantserjuffer, mannetje

De zwervende heidelibel doet zijn naam eer aan en komt onregelmatig voor. Ook deze soort heeft een voorkeur voor later in de zomer uitdrogende plasjes. De eitjes worden in het voorjaar afgezet en de larven ontwikkelen zich snel. Eind augustus sluipen de libellen al uit. Ik zag dit jaar op 24 mei eiafzet in een nieuw plasje en minimaal 3 mannetjes zwierven rond die plas. De zwervende heidelibel maakt hier dus meteen gebruik van een nieuwe, maar waarschijnlijk tijdelijke situatie. Als de tijdelijke plasjes niet te snel uitdrogen zullen in de nazomer de verse individuen uitsluipen.

Venwitsnuitlibel, vers mannetje

In 2023 was het aantal witsnuitlibellen zeer laag. De venwitsnuitlibellen hebben goed hun best gedaan: van 10 t/m 13 mei zag ik 13 kakelverse exemplaren en de eerste copula kwam ook al weer voorbij! Vooralsnog lijkt het een goed jaar te worden voor de libellen in het Leersumse Veld

Zwervende heidelibel, vrouwtje

Zwervende heidelibel, mannetje

Scharrelkids: de lente in je bol

TEKST EN FOTO'S: MARTINE TRAGTER

We hebben weer een leuk programma achter de rug met Scharrelkids, afgelopen voorjaar. In maart bezochten we het stormpad Breeveen in Leersum. Jan Katsman kent het gebied goed en ging met ons mee. We namen de kinderen mee in het verhaal van de valwind en de betekenis van dood hout voor de natuur. Eén van de hoogtepunten deze keer was het zoeken naar beestjes in de bemoste stammen van omgevallen bomen. Uitgerust met insectendoosjes konden we de kriebelige duizendpoten en pissebedden en glibberige regenwormen goed bekijken. We troffen we ook een boktor nestje en een grote dennensnuitkever.

In april zijn we op bezoek geweest bij boerderij Nieuws Slagmaat in Bunnik. Boerin Djûke is fruitteiler en heeft ook koeien (blaarkoppen), schapen en kippen. Zij probeert zoveel mogelijk de kringlopen te sluiten en dat hebben we op allerlei manieren gezien. De kippen pikken het onkruid tussen de bomen weg. De koeien houdt Djûke voor mest. Het vlees verkoopt ze in de landwinkel. De koeien stonden net weer buiten en we gingen ze opzoeken in de wei. In de

koeienstal waren de boerenzwaluwen net weer teruggekeerd. Dat was leuk om te zien en Astrid Schat, die de natuurgidsopleiding doet en voor stage met ons mee ging, had een leuke quiz over de boerenzwaluw voorbereid.

In mei gingen we onderzoeken wat er bloeit en groeit in de bermen. Deze keer met een klein groepje van 6 kinderen vanwege de meivakantie. Vanaf de parkeerplaats Zinzendorflaan liepen we het eerste stuk van de Bunsingroute. We hadden een lijst gemaakt met 28 planten die daar groeien die de kinderen moesten zoeken. Ze hebben ze allemaal gevonden! Dit keer ging Jeffrey Minnaard met ons mee voor stage vanuit de natuurgidsopleiding. Hij ging met de kinderen aan de slag om fluitjes te maken van fluitenkruid. Dat was best een uitdaging, maar uiteindelijk hadden alle kinderen met hulp van Jeffrey een fluitje waar ze flink herrie mee konden maken. Als een fanfare zijn we teruggelopen naar de parkeerplaats.

De natuurkoffer, terug van weggeweest

TEKST EN FOTO: SJOUKJE VAN DER MEER

Door de coronacrisis is deze activiteit een poosje stil komen te liggen, maar recent weer opgepakt. In november is er een bijeenkomst in Utrecht georganiseerd door Anne Mara Sillevius Smit, waarbij het enthousiasme gewekt werd voor de koffer, ervaringen werden gedeeld en voorbeelden uitgewisseld.

De natuurkoffer is een activiteit ontwikkeld door IVN-er Jan Westers uit Zwolle. Wat houdt dat dan in? Met een natuurkoffer bezoek je mensen, vaak dementerend, wonend in een verpleeg-/verzorgingshuis. Gehandicapten en kinderen in tehuizen kunnen ook een doelgroep zijn. De natuurkoffer is een koffer gevuld met allerlei zaken betreffende het seizoen waarin we leven.

Zo is er een winter-, lente-, zomer- en herfstkoffer. Standaard is er een prachtige collectie geplastificeerde foto's aanwezig van de verschillende seizoenen. Daarbij is de koffer aan te vullen met wat je maar denkt dat geschikt is. Het gaat er daarbij om dat de beleving heel divers kan zijn: het gaat om zien, horen, ruiken en voelen van allerlei zaken die met het seizoen te maken hebben.

In Zeist hebben we ervoor gekozen om klein te beginnen, dat wil zeggen bij twee kleinere verpleeghuizen. Het gaat om een beperkt aantal bewoners, tussen de 10 en 15, de lijnen kort zijn om af te spreken, vooral ook omdat er iemand van de verzorging er bij aanwezig moet zijn. Een bezoek duurt vaak ruim een uur, natuurlijk een beetje afhankelijk van de bewoners en hun reacties.

We zijn begonnen met de winterkoffer en hebben deze gevuld met een klein sleetje, schaatsen, een zakje spliterwtten om te voelen, chocolaepoeder en anijs om te laten ruiken, takjes van bomen, dennenappels en rietpluimen. En een snoer met geregen pinda's om buiten op te hangen voor de vogels. Daarbij hebben we een gedichtje voorgedragen en een liedje laten horen over de roodborst.

Het is hartverwarmend om te zien wat dit bij de bewoners oproept: verhalen over hoe erwtensoep te maken (vooral geen spliterwtten), hoe ver en hoe vaak er geschaatst werd, maar ook een glimlach bij een zachte rietpluim of het voelen van een dennenappel.

Merel

Foto: Jan Katsman

Inge met de lentekoffer

Onze lentekoffer bestond uit de verschillende lentebloemen: fluitenkruid, boterbloem, klaver, weegbree en nog veel meer. Ook nog een verlaten vogelnestje van vorig jaar én een levende pier met aarde. Om te voelen hadden we wol van een lammetje, om te ruiken groene zeep en lelietjes van dalen. Het geluid van vogels: de koolmees en de merel. Ook hier weer een gedichtje en een met muziek 'Tulpen uit Amsterdam' en bijbehorende verse tulpen voor het huis, hebben we dit bezoek afgesloten. Gedenkwaardig deze middag was de in zichzelf gekeerde meneer, die de merel hoorde en zei "he, ik word wakker", een herinnering aan een vroege ochtend.

De reacties van beide huizen zijn heel positief en men kijkt uit naar de volgende bijeenkomst en wij ook!

Plantenwerkgroep

Op woensdagavonden inventariseren we onder andere twee kilometerhokken. We maken dan een zo volledig mogelijke lijst met de aanwezige plantensoorten in een gebied van een vierkante kilometer. Daarnaast bezoeken we op de "vrije" woensdagen ook een aantal andere gebieden, waarvan geen volledige lijst wordt bijhouden. We determineren af en toe met de flora, maar veel voorkennis is niet nodig.

Gewoonlijk starten we om 19.30 u, maar vanwege de kortere daglengte beginnen we op 21 en 28 augustus en 4 september al om 19.00 u (de vetgedrukte data hieronder).

Het eerste kilometerhok is 149 – 451 met een stuk van het Hydepark en vakantiepark het Grote Bos in Driebergen. We verzamelen bij het kruispunt Arnhemse Bovenweg en Hydeparklaan.

Data: 26 juni, 17 juli, 7 augustus, **28 augustus**.

Het tweede kilometerhok is 148 – 454 en ligt op Heidestein. Het verzamelpunt is op de Grensweg. Dit is het fietspad in het verlengde van Hoog Kanje in Zeist. Vanaf de bebouwde kom nog circa een halve kilometer doorfietsen.

Data: 3 juli, 24 juli, 14 augustus, **4 september**

Op de "vrije" woensdagen gaan we naar de volgende bestemmingen:

Datum	Bestemming	Startpunt
10 juli	Den Treek	P Paradijsweg, Treekerweg 7 Leusden
31 juli	Steenwaard, Culemborg	P Veerweg Schalkwijk, bij pont richting Culemborg
21 augustus	Vliegbasis Soesterberg	Batenburgweg 5-1, Soesterberg (19.00 uur)
11 september	Afsluiting veldseizoen	Lokaal Victoria (20.00 u)

Natuurlijk proberen we zo veel mogelijk met elkaar mee te rijden; graag onderling afspreken.

Nadere informatie bij Arnout Imhof: telefoon 0343-539920 of e-mail a.imhof@ziggo.nl

Plantenexcursies

Dagexcursie De Groene Grens (zaterdag 13 juli)

De Groene Grens is een gebied op de grens van de gemeenten Veenendaal en Ede. Het is in delen vanaf 2012 aangelegd en heeft zich snel ontwikkeld tot een waardevol natuurgebied. Het voornaamste natuurtype in de Groene Grens is schraalgrasland. Daarnaast komen onder meer bloemrijke hooilanden, poelen, bosjes, houtwallen, natuurakkers en kalkmoeras voor. Mede als gevolg van ijzer- en kalkrijk kwelwater dat in de Groene Grens aan het oppervlak komt, groeien hier diverse zeldzame plantensoorten, zoals diverse soorten orchideeën, klokjesgentiaan, moeraskartelblad en parnassia (bron: <https://mooibinnenveld.nl/groene-grens/>). In het zuiden sluit het gebied aan op de Binnenveldse Hooilanden, waar we ook een bezoek aan kunnen brengen.

We vertrekken om 9.00 uur vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 0343-539920). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Dagexcursie Kennemerstrand (zaterdag 17 augustus)

Het Kennemerstrand is een vochtige duinvallei die is ontstaan door aangroei van de kust tegen de Zuidpier bij IJmuiden. De vallei raakte afgesnoerd van de zee en is vervolgens geleidelijk verzoet. Er groeit een bijzondere duinvalleiflora, met orchideeën, slanke gentiaan, duingentiaan en parnassia.

We vertrekken om 9.00 vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 0343-539920). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Dagexcursie Heesseltsche uiterwaarden (zaterdag 14 september)

Deze uiterwaarden in de westelijke Betuwe zijn enkele jaren terug ingericht als overloopgebied van de Waal. De dynamiek van de rivier zorgt voor strangen en nevengeulen met verschillende dieptes stromend en stilstaand water, moeras, ooibos, ruigte en graslanden. Zand en klei zijn op verschillende plaatsen afgezet, wat terug te zien is de diverse plantensoorten. We kunnen onze kennis van de verschillende ganzenvoeten ophalen, maar hopen ook bijzondere soorten als slijkgroen, glansbesnachtschade en kaal breukkruid te vinden.

We vertrekken om 9.00 vanaf station Driebergen/Zeist. Aanmelden uiterlijk de woensdag tevoren bij Arnout Imhof (a.imhof@ziggo.nl of 0343-539920). Graag bij opgave ook vermelden of je eventueel wilt rijden.

Insectenexcursie Westbroek

TEKST EN GROEPSFOTO: MAARTEN EIJKHOUT 4 MEI 2024

Ongeveer het eerste dat we hoorden toen we in Westbroek bij het Bert Bospad uit de auto stapten: de koekoek. Het gebied blijkt dan ook erg populair te zijn bij vogelaars. Raven, rietzangers, roerdomp. Van alles wordt er waargenomen. Maar met schepnetten en bakjes gaan we op pad. Het weer is goed, alhoewel het wel steeds bewolkter, winderiger en koeler wordt. Uiteindelijk vinden (en fotograferen) we niet heel erg veel waterbeestjes, maar we zien wel veel landinsecten.

Tweestreepdansvlieg

Foto: Matthijs van Hoorn

Lentelangpoot

Foto: Joke Jansen

Moeraszweefvlieg

Foto: Matthijs van Hoorn

Elzenhaantjes

Foto: Maarten Eijkhout

Kortvleugelboorkever

Foto: Maarten Eijkhout

Eendoornveenwants

Foto: Nico Bolle

Plantjes in je buurt: Doorn

Moeraskers

Foto: Jolanda Blom

Om van de natuur te genieten, hoef je echt niet ver van huis. Stap gewoon de deur uit en kijk eens hoeveel plantensoorten tussen de stoeptegels of rond een lantaarnpaal bloeien. In de Coronatijd is op veel plaatsen een ware rage ontstaan om met stoepkrijt de naam bij stoepplantjes te schrijven. De Leidse Hortus heeft toen de term 'stoepplantjes' in het leven geroepen en is er meer aandacht gekomen voor het belang van dit 'onkruid'.

Want het is niet terecht dat mensen planten tussen en naast de stoeptegels vaak zien als vervelend onkruid. Stoepplantjes zorgen niet alleen voor kleur in het straatbeeld, maar ze zijn een belangrijke voedingsbron voor insecten (dus voor de biodiversiteit!) en zorgen voor verkoeling en betere afwatering in de bebouwde omgeving. Als je even de tijd neemt om deze wilde planten wat beter te bestuderen, zul je zien dat ze vaak heel interessant en mooi zijn. Ze bloeien, maken en verspreiden zaadjes op allerlei manieren.

Heb je weleens van mierenbroodjes gehoord? Iedereen kent wel madeliefjes en paardenbloemen. Maar wist je dat ze beide eetbaar zijn en geneeskrachtige eigenschappen hebben? Ook over biggenkruid, stinkende gouwe, herderstasje, straatliefdegras, hertshoornweegbree, moeraskers of vijfvingerkruid is van alles te vertellen. En hoe zie je het verschil tussen ooievaarsbek en reigersbek?

Tijdens deze wandeling gaan we op zoek naar veel verschillende stoepplantjes en vertellen we er leuke weetjes over. Wandel mee tijdens deze zomeravond-wandeling in Doorn en leer van alles over b(1)oeiende planten op en rond de stoep!

Voorwandelen: di 2 jul, 15.00u

Publiekswandeling: vr 5 jul, 19.00-20.30u

Locatie: De Wijngaard in Doorn, startpunt wordt bekend gemaakt na aanmelding

Informatie en aanmelden: jolandablom@outlook.com

Natuur van W. Arntszbos

Ontdek het prachtige Willem Arntszbos met IVN! Sluit je aan bij onze natuurwandeling op zondagochtend 7 juli. We leiden je door het prachtige bos, langs bijzondere bomen, struiken en planten. We delen verhalen over de geschiedenis van het gebied en het belang van bosbeheer.

Een bijzonder hoogtepunt is het ecoduct, een veilige oversteekplaats voor dieren die natuurgebieden verbindt. Dit ecoduct herbergt een zeer rijke biodiversiteit, wat het een unieke plek maakt om te verkennen.

De wandeling is geschikt voor iedereen die meer te weten wil komen over de flora en fauna van dit gebied, gezinnen met kinderen zijn ook van harte welkom. Trek je wandelschoenen aan en laat je verrassen door de schoonheid van het Willem Arntszbos.

Wij kijken ernaar uit je te verwelkomen!

Voorwandelen: 30 juni, 15.30u

Publiekswandeling: zo 7 jul, 10.00 – 12.30u, Den Dolder

Opgeven (verplicht): Pieter Legters, plegters@hotmail.com

Start: p-plaats Prinses Maxima Manege, Boshutlaantje 14, Dolderseweg 170, 3734 BP Den Dolder

Zomeravond in Kaapse bossen

Foto: Joke van Ginkel

Op dinsdagavond 16 juli gaan we een avondwandeling maken in de Kaapse bossen. We wandelen vanaf het zonnehuis in Doorn over kronkelige bospaden, historische kerkpaden, statige beukenlanen en heidegebied in dit uitgestrekte wandelbos. Natuurmonumenten heeft het oorspronkelijk eentonige productiebos omgevormd tot een natuurlijk en gevarieerd bos. En dat levert ook een grote variatie aan vogels, zoogdieren, insecten, paddenstoelen en planten op.

Er leven bijvoorbeeld naast bonte spechten ook zwarte spechten. De boomarter gebruikt oude spechtenholten om zijn jongen in groot te brengen. We gaan op zoek naar sporen van allerlei dieren, en wie weet zien we wel een ree of andere dieren die 's avonds tevoorschijn komen als de rust terugkeert in het bos. We vertellen ook over alle sporen uit het verleden die we onderweg tegenkomen en waarom dit stuk bos zo'n bijzondere cultuurhistorische waarde heeft. Wandel je mee met deze afwisselende IVN wandeling?

Deze wandeling is gratis en ook leuk voor kinderen. Je kunt parkeren bij het Zonnehuis, maar het is ook makkelijk bereikbaar met de bus en met de fiets.

Voorwandelen: zo 14 jul, 10.00 - 12.00u

Publiekswandeling: di 16 jul, 19.00 - 20:30u

Start: hoek Acacialaan/Bergweg in Doorn (Nabij het Zonnehuis)

Aanmelding (verplicht): jvginkel@kabelfoon.nl

Het Leersumse veld: libellen

Tengere pantserjuffer, mannetje

Foto: Jan Katsman

Zaterdagochtend 27 juli wordt er een libellenwandeling georganiseerd in het Leersumse Veld. Dit gebied is bijzonder geschikt hiervoor, en daarnaast ook prachtig om doorheen te wandelen. We gaan vooral de zomersoorten zien. De aantallen libellen van half mei geven hoop op veel soorten! In tegenstelling tot vorig jaar is het Leersumse veld dit jaar namelijk heel nat, wat gunstig is voor libellen omdat ze het grootste deel van hun leven in het water leven.

Wat betekent de afwisseling van heel droge en natte periodes voor de libellen? Libellen hebben verschillende strategieën om met droogte om te gaan. Daardoor zijn er soorten die erg te lijden hebben en sommige die heel flexibel zijn.

Deze excursie wordt begeleid door onze IVN libellen liefhebber en kenner Jan Katsman. Hij maakt prachtige foto's van deze interessante dieren en is ook de maker

van de Fotogids "Libellen van Nederland" (www.jankatsman.wordpress.com/mijn-libellen). Jan vertelt graag over alle kenmerken en bijzonderheden van de verschillende soorten. Wist u dat de zwervende heidelibel vaak helemaal uit Zuid-Europa hierheen komt als er langdurig zuidenwind staat?

Na deze excursie kijk je met een heel ander oog naar de begroeiing langs de waterkant!

Publiekswandeling: za 27 jul, 10.00 - 12.30u

IVN Gids: Jan Katsman

Aanmelding (verplicht): jolandablom@outlook.com

Startpunt: Veldschuur Staatsbosbeheer, Maarsbergseweg 18a, 3956 KW Leersum

Amerongse bosbeleving

Op donderdag 22 augustus kun je weer met ons mee voor een sfeervolle avondwandeling door het Amerongse Bos. We gaan onze zintuigen inzetten om al het goede van de natuur binnen te laten stromen. Door het bos in stilte te ervaren en in het hier en het nu te zijn, kun je ook meer contact maken met jezelf. Daarnaast zul je ervaren wat de natuur te bieden heeft om op te kunnen laden.

Lijkt het je leuk om het bos op een bijzondere manier te ervaren en sta je open om ook naar binnen te kijken? Ga dan met ons mee!

De wandeling is geschikt voor alle leeftijden.

Let op: honden kunnen helaas niet mee.

Voorwandelen: do 15 aug, 19.00u

Publiekswandeling: do 22 aug, 19.00 - 20.30u

Gidsen: Suzanne Kok en Els de Gooijer

Aanmelden (verplicht): bij Suzanne via kok_suzanne@hotmail.com o.v.v. je naam en het aantal deelnemers.

Start: restaurant Mas Montagne (Veenseweg 28, 3958 ET) in Amerongen. Te bereiken via parkeerplaats De Burgwal.

Foto: Els de Gooijer

Geologische fietstocht

Vorig jaar maakten we deze fietstocht met de enthousiaste deelnemers. Daarom hopen we op een mooie herhaling: een leuke route via fietsknooppunten langs diverse aardkundige waarden in het Kromme Rijnlandschap.

Een aardkundige waarde is een onderdeel van een landschap die iets vertelt over de natuurlijke ontstaanswijze van een gebied. De geologische geschiedenis is uiteraard daarbij wel de belangrijkste. Zo'n 150.000 jaar geleden is er een stuwwal gevormd in de één na laatste ijstijd. Hoe heette deze ook alweer?

Het toekennen van een waarde aan een aardkundig object blijft altijd een subjectieve zaak. We gebruiken het boekje: "Aardkundige waarden in de provincie Utrecht" als de leidraad voor deze fietstocht.

We maken er een uitgebreide dag van (10.00-16.00) dus zorg voor iets te eten en drinken voor onderweg. Denk daarnaast aan een verrekijker en/of fototoestel, zorg voor fijne fietskleding en kom op een goede fiets (met bandenplaksetje). Onderweg houden wij een pauze bij de Theetuin van Bartimeus in Doorn, waar wij iets lekkers kunnen nuttigen (op eigen kosten).

Belangstelling gewekt? Laat even weten of je meefietst met deze interessante fietstocht.

Fietstocht: vr 6 sep, 10.00 – 16.00u

Uitwijkdatum slecht weer: vr 13 sep

Start: NS-station Driebergen-Zeist, noord-(Zeist)zijde

Gidsen: Geert Kuitenbrouwer en Pim Bredschneyder

Aanmelden (verplicht): bij Geert via 06-53 909 363 of g.kuitenbrouwer@gmail.com

Max: 20 deelnemers

Foto: Geert Kuitenbrouwer

Bomenwerkgroep

In de vorige Grote Ratelaar heeft een uitgebreid artikel gestaan over de oprichting van de gezamenlijke bomenwerkgroep van onze IVN en KNNV-afdelingen. Inmiddels zijn er flink wat aanmeldingen en is de werkgroep van start gegaan. Verschillende excursie hebben inmiddels plaatsgevonden.

In de zomer staan nog drie excursies in de planning.

Datum	Tijd	Excursie	Verzamelaarsplaats
Dinsdag 25-6	19.30 uur	Kersenfamilie. Rhijnauwen / Amelisweerd	Fiets: Start Hoek Utrechtseweg – Renesselaan Zeist of 20.00 u Pannenkoekenhuis Rhijnauwen
Dinsdag 23-7	19.30 uur	Vliegbasis Soesterberg, Strubbenbos	Nog te bepalen
Dinsdag 27-8	19.30 uur	Schoonoord	Hoek Zinzendorfflaan – Blikkenburgerlaan Zeist

Voor informatie kun je contact opnemen met Marijke van Noort (secretaris@heuvelrug.knnv.nl) of René Wassenberg (renewassenberg@gmail.com)

Natuurwerkgroep

De natuurwerkgroep is elke vrijdagmiddag actief aan de slag in verschillende werkgebieden. Er worden onder meer heideveldjes en specifieke korstmossengebieden nagelopen op opschot, jeneverbessen vrijgezet, distels en zuring verwijderd op plekken waar deze planten niet gewenst zijn, Japanse duizendknoop bestreden (De Zoom / Op Hees) en ook Amerikaanse vogelkers wordt op bepaalde plaatsen teruggedrongen.

Iedereen die mee wil doen, éénmalig of vaker, is van harte welkom. Er wordt elke vrijdagmiddag – tenzij het weer te slecht is – gewerkt van 13.30 tot 16.30 uur. Aanmelden kan bij Simone Laanbroek via natuurwerkgroep@ziggo.nl.

Insectenwerkgroep

De insectenwerkgroep heeft nog een aantal excursies in de planning: Beverweerd (6 juli), Zanderij Maarn (3 augustus), Everdingen (uiterwaarden, 7 september) en de afsluitende avond op 15 oktober. De excursies zijn op de zaterdagen vanaf 11.00 uur.

Voor aanmelding en contact: Anne Janse, anne.janse@gmail.com.

Vogelwerkgroep

Excursie nachtzwaluwen Leersumse Veld (za 20-7)

De nachtzwaluwexcursie naar het Leersumse Veld is al jaren een groot succes. We gaan onder leiding van Jan Katsman op zoek in het terrein. De maan is halfvol, dus we hopen ze te horen en te zien. En houtsnip of grauwe klauwier zijn ook nog mogelijk.

Vertrek om 20.15 uur van Sportcomplex Hoenderdaal, Hoendersteeg 7, Driebergen. We delen de benzinekosten. Terug om ongeveer middernacht.

Aanmelden uiterlijk zondag 14 juli bij Nicolien Drost, liefst per email ndrost@droho.nl, of per telefoon 030-6563717. Vermeld of je per auto komt en hoeveel mensen mee mogen rijden. Max. aantal deelnemers 20.

Excursie uiterwaarden Everdingen (donderdag 8-8)

Bij deze excursie gaan wij kijken naar allerlei watervogels en rietzangers. Natuurlijk zullen wij ook de nodige weidevogels en roofvogels gaan zien. Zo kun je kluten, rietzangers, blauwborst, kneu en roodborsttapuit verwachten. Het is bovendien een mooi gebied om daar te wandelen en naar de rijke hoeveelheid planten te kijken. Mogelijk zullen wij daar de koekoek horen en hopelijk ook zien. En als wij heel veel geluk hebben misschien ook de roerdomp.

Wij vertrekken om 9.00 uur van Sportcomplex Hoenderdaal, Hoendersteeg 7 te Driebergen en zijn naar verwachting rond 13.00 uur weer terug.

De start van de excursie vindt plaats aan de linkerzijde van het fort Everdingen (het fort waar de natuurcamping gevestigd is) bij de kleine parkeerplaats en dichtbij waar de pont over de Lek ligt.

Bij aanmelding graag vermelden of je met de auto komt en bereid bent om anderen mee te nemen. Kosten worden gedeeld. Opgave bij Emile Sanders (bij voorkeur) per email: sepa@xs4all.nl. of 030-2293810.

Excursie Binnenveldse Hooilanden (donderdag 12 -9)

Het Wageningse Binnenveld of de Achterbergse Hooilanden is een nieuw natuurgebied langs het Valleikanaal tussen Wageningen en Veenendaal. Het gebied is ruim 280 hectaren groot en is recent aangewezen als Natura 2000-gebied. Het is een open en vochtig gebied met een bijzondere vegetatie. Het is recent ontstaan door de bovenlaag af te plaggen en wat bosjes te kappen. Er broeden veel weidevogels zoals grutto, kievit, tureluur en kluut. Vooral in de trektijd komen er soms bijzondere soorten vogels langs. Recent nog zijn er de steppenkievit, zwarte wouw en poelruiter waargenomen.

We vertrekken om 09.00 uur van Sportcomplex Hoenderdaal, Hoendersteeg 7 te Driebergen.

Wilt u mee met deze excursie dan kunt u zich opgeven bij Hans van Schaik via het e-mailadres jprvanschaik@gmail.com. U kunt mij ook bellen op nummer 06 23639305.

Als u meegaat wilt u dan opgeven of u met de auto komt en zo ja, hoeveel personen eventueel met u kunnen meerijden.

Trekvogels tellen bij het Treekerpunt (14-9 t/m 16-11).

Het tellen van trekvogels is altijd weer een boeiend geheel. Er doen zich altijd verrassingen voor in aantallen en soorten van waarnemingen. Iedere geïnteresseerde kan meedoen, je hoeft je hiervoor niet van tevoren op te geven. Je kunt de getelde soorten en aantallen nadien per week teruglezen op de website van www.trektellen.nl. Vanaf zaterdagmorgen 14 september 2024 staan wij weer wekelijks op ons vaste punt het Treekerpunt van 8.30 uur tot 12.00 uur. Het Treekerpunt ligt ten oosten van het Pannenkoekenhuis Bergzicht (Doornseweg 23, Woudenberg) aan de weg van Maarn richting Amersfoort. Ga bij de stoplichten, ter hoogte van het pannenkoekenhuis, naar rechts (oosten) en volg de weg tot hij afgesloten is voor auto's. Wandel daar vanaf de parkeerplaats de hei op en loop de trap van de heuvel op. Daar kan je ons dan vinden.

Voor meer informatie bel Emile Sanders (030-229 38 10).

Roodborst in het Leersumse Veld 9 maart 2024

Nicolien Drost

Vogelexcursie Zouweboezem

TEKST: EMILE SANDERS

7 MEI 2024

Op dinsdagmorgen 7 mei jl. hadden wij met 12 excursiegangers een prachtige vogelexcursie naar de Zouweboezem. Een zonovergoten ochtend met nauwelijks wind; mooier kan je het niet krijgen voor zo'n excursie in het voorjaar.

Wij werden verwelkomd door een Cetti's zanger die uit volle borst zijn lied liet horen en op de achtergrond werd begeleid door een tuinfluiter. Even verderop, in het riet verborgen, was onze eerste purperreiger van die dag zichtbaar; wat een fantastisch gezicht met de zon op deze vogel, waardoor de kleuren sprankelend werden en dan ook nog zo dichtbij. Die ochtend zouden wij er nog vele voorbij zien komen; je zou bijna gaan denken dat wij ze zagen vliegen.

Verder was er een orkest van rietzangers, rietgors, snor en een enkele kleine karekiet. Twee toppertjes op deze dag waren de bonte vliegenvanger en de blauwborst, maar ook de bruine kiekendief is hier het vermelden waard. Gelukkig waren de visdiefjes en de zwarte stern ook weer terug van weggeweest.

Vele andere vogels blijven hier onbenoemd, maar wij konden genieten van hun zang en kleurenpracht.

Biodiversiteit 2

TEKST EN FOTO'S: MARIJKE VAN NOORT

25 MEI 2024

Hoewel IVN Heuvelrug, Eemland en Amersfoort en KNNV Amersfoort onze biodiversiteitsdag in hun rondschrijven hadden vermeld, bleef het vandaag een onderonsje voor KNNV Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn. Ook dat heeft zijn waarde. We hebben van elkaar geleerd, bijgepraat, nieuwe contacten gelegd, samen opgetrokken en de natuur ter plaatse gewaardeerd.

Mogelijk waren het matige weer en de ligging van het verzamelpunt, voorbij het Nationaal Militair Museum, de oorzaak van het gebrek aan publiek. Voor de verschillende plantensoorten van de vliegbasis kon de locatie niet beter: het zag geel van de kleine bloempjes van het muizenootje, vanuit de stoelen van het verzamelpunt hadden we zicht op de (witte) prikneus, een anjersoort, en de enige vindplaats in Utrecht van het zeldzame torenkruid. Arnout wist er van alles over te vertellen. Bij mannetjesereprijs zagen we de strepen die de bestuivers naar de nectar leiden. Met Uv-licht wordt dat echte baanverlichting. Wilde rozen verspreiden een heerlijke geur en de egelantier ruikt naar groene appeltjes. Ook de grote ratelaar stond uitbundig te bloeien.

Om ons heen hoorden we een specht, merels, roodborstjes, een zwartkop, zwaluwen, veldleeuweriken, een tjiftjaf en bij de vogelexcursie is een bontbekplevier waargenomen (uitzonderlijk op deze plek). Je vindt het allemaal op de vliegbasis Soesterberg.

Dankzij de "magic box" van Lieke en de snelservice van Karen werden we voorzien van koffie en thee met een hap voor wie dat wilde.

Bij de samenkomst van vogel- en planten geïnteresseerden om 10.00 uur leek het een feestje en

Plantenexcursie

kwam de excursie even moeizaam op gang, ook daar vonden we elkaar.

Jammer van die bui op het laatst, waardoor alles en iedereen doornat werd, maar dat droogt wel weer. Met dank aan gidsen, koffiezetters, telescopsjouwers, meefietsers, meelopers en hekkensluiters voor hun bijdrage en het delen van kennis, kijken we terug op een geslaagde morgen.

Fietsvogelexcursie

Foto: Marijke Warmerdam

Paddenstoelen- werkgroep

We starten het seizoen op dinsdagavond 27 augustus en daarna zijn de data: 10 en 24 september, 8 en 22 oktober, 5 en 19 november en 3 december. Alle data zijn om de twee weken. De bijeenkomsten zijn in het Torenlaantheater aan de Torenlaan 38 in Zeist. Mocht je belangstelling hebben, kom eens kijken! Meer informatie bij: Bert Tolsma (030-6959861, lptolsma@gmail.com) en Mirjam Veerkamp (0343-551905, veerkamp.berg@planet.nl).

Midweekgroep

De Midweekgroep wandelt eens in de twee weken op woensdagmorgen, het hele jaar door behalve in juli en augustus. De wandelingen zijn 5 à 6 km lang en daar nemen we de tijd voor. We verzamelen ons om 9.30 uur bij het beginpunt van de wandeling. Over meerijden daarnaartoe worden gewoonlijk onderlinge afspraken gemaakt. Op de vrijdag voor de wandeling ontvangen de leden van de groep een bericht nadat eerst de wandeling verkend is. De wandelingen gaan bij slecht weer door, tenzij dat gevaarlijk zou zijn. Na afloop gaan we, zo mogelijk en voor wie dat willen, gezamenlijk ergens koffiedrinken. Aan- of afmelden is niet nodig.

Voor het derde kwartaal van 2024 staan op het rooster:

11 september Leersumse Veld

25 september Den Treek

Vanaf september 2024 neemt Freek den Dulk de coördinatie van Arend van Oosten over en organiseert samen met Nicolien Drost en Herman Verschuren de wandelingen.

Inlichtingen bij Freek den Dulk: 06-21287412 of freek@piode.nl

Wie doet wat?

IVN AFDELING HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Lidmaatschap € 24,00 per jaar. Aanmelden: www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn/lidmaatschap. Voor vragen over lidmaatschap of automatische incasso, adreswijzigingen of opzeggingen kun je terecht bij de IVN Servicedesk (info@ivn.nl). Donateurs kunnen wijzigingen of afmelding doorgeven via ledenadministratie@ivnhkr.nl

Voorzitter a.i.	Harry Kerver, voorzitter@ivnhkr.nl
Secretaris	Moniek Löffler en Anne France Zijsling, secretaris@ivnhkr.nl
Penningmeester	Miranda de Ruijter, penningmeester@ivnhkr.nl Bankrek. afdeling: NL65INGB0001572287
Bestuurslid/beheer	Pim Bredschneijder, p.bredschneijder@ivnhkr.nl
Vertrouwenspersoon	Sylvana Bouwens, vertrouwenspersoon@ivnhkr.nl
Cursussen	Judith Pijnacker, judithpijnacker@gmail.com , 06 4987 4530
Jeugd	Lucy van de Vijver en Martine Tragter, scharrelkids@ivnhkr.nl
Natuurkoffer	Sjoukje van der Meer, s.vdmeer@xs4all.nl
(Wandel)excursies	Pieter Meijer - 06 1007 9477, Geert Kuitenbrouwer - 06 5390 9363 wandelingen@ivnhkr.nl
Projecten	Kijk op de website (werkgroepen en projecten) voor actuele informatie
PR/Redactie Grote Ratelaar	Irene van Oosterhout, pr@ivnhkr.nl
Website	www.ivn.nl/afdeling/heuvelrug-en-kromme-rijn
Nieuwsbrief	Lucy van de Vijver, lucyvandevijver@hotmail.com
Facebook	www.facebook.com/IVN.HeuvelrugEnKrommeRijn
Instagram	https://www.instagram.com/ivnheuvelrugenkrommerijn

KNNV AFDELING ZEIST, HEUVELRUG EN KROMME RIJN

Lidmaatschap € 34,50 per jaar, inclusief abonnement op Natura. Huisgenootleden € 13,00 per jaar en Ratelaar-leden € 16,50 per jaar. Bankrekening NL93INGB0003720624 t.n.v. KNNV Zeist, Heuvelrug en Kromme Rijn. Opzeggingen vóór 1 november van het lopende jaar bij de ledenadministratie.

Voorzitter	Nico Bolle, 06-23271152, voorzitter@heuvelrug.knnv.nl
Secretaris	Marijke van Noort, 033-8888827, secretaris@heuvelrug.knnv.nl
Natuurhistorisch secretaris	Lieke Versantvoort, 030-6562463, nhsecretaris@heuvelrug.knnv.nl
Penningmeester	Kiki Hoogeveen, 030-6932353, penningmeester@heuvelrug.knnv.nl
Ledenadministratie	Sophieke Nijhuis, 030-6567910, ledenadministratie@heuvelrug.knnv.nl
Midweekgroep	Arend van Oosten, 030-6932617, arendvanoosten@gmail.com
Vogelwerkgroep	Nicolien Drost, 030-6563717, nicolien@droho.nl
Natuurwerkgroep	Simone Laanbroek, 06-57075182, natuurwerkgroep@ziggo.nl
Website/webmaster	heuvelrug.knnv.nl / H. Verschuren, 06-15554910, verschuren.herman@gmail.com
Redactie Grote Ratelaar	Marijke Warmerdam, 06-21286243, marijke.warmerdam@hetnet.nl Jan Katsman, 06-22474760, jan.katsman@planet.nl
Redactie digitale nieuwsbrief	Paul Bodengraven (paul@paulrealiseert.nl), Nico Bolle, Jan Katsman, Lieke Versantvoort, Marijke Warmerdam

GEZAMENLIJKE WERKGROEPEN IVN EN KNNV

(Korst)mossenwerkgroep	Bert Geerdes, 06-20743202, bert.geerdes@xs4all.nl Jan Ensing, 06-31662069, jan@natuurverkenner.nl
Paddenstoelenwerkgroep	Bert Tolsma, 030-6959861, lptolsma@gmail.com Mirjam Veerkamp, 0343-551905, veerkamp.berg@planet.nl
Insectenwerkgroep	Anne Janse, 06-46073110, anne.janse@gmail.com
Natuurfotografie	Dick de Rooij, dickderooij@gmail.com , www.natuurfotografieheuvelrug-ivn-knnv.nl/
Plantenwerkgroep	Arnout Imhof, 0343-539920, a.imhof@ziggo.nl
Bomenwerkgroep	Marijke van Noort (secretaris@heuvelrug.knnv.nl), René Wassenberg (renewassenberg@gmail.com)

INDIEN ONBESTELBAAR: GILDENRING 33, 3981 JJ BUNNIK

 Beleef de natuur

Leersumse Veld 9 maart 2024

Foto: Nicolien Drost